

imali dva pješadijska napada na području Bukova glava (Javor) - Zeleni Jadarski, koji napadi su odbijeni. Na ostalim područjima je došlo samo do provokacija. Četnici su kroz tunel koji povezuje Srebrenicu sa rudnikom Sase, ubacili jednu grupu u naselje Vidikovac i rejon bolnice. Ova je grupa otvorila vatru po naselju i poslije nekoliko minuta dejstva, povukla se ponovo kroz tunel.

Komanda 28.dKOV je znala za postojanje tog tunela, ali su mislili da je taj tunel zatrpan, jer je to uradjeno u 1993.g., odnosno nisu znali da je narod iz tunela uzimao neke cijevi tako da je tunel bio raštišten. Iz komande 2.Korpusa i iz generalštaba došla je naredba da se diverzantskim akcijama privuće pažnja neprijatelja na taj način da se izvrši izvidjanje neprijatelja po dubini, kako bi se pomogla akcija deblokade Sarajeva. Bećirović je odredio nekoliko grupa, koje su imale zadatak da izvidjaju, i da dejstvuju samo ako moraju, a sve grupe su izvršile zadatak izvidjanja bez borbenog dejstvovanja i svi su se vratili. Jedna grupa je išla u pravcu Kragljivode sa zadatkom da borbeno djeluje i oni su tada uništili jedno vozilo i tri vojnika su ubili. Jedan grupa je ubaćena u prostor Rupovog brda, koja je takodje borbeno djelovala i ubila četvrti četnika. Svi diverzantsko izvidjački vodovi sa prostora Žepe su dobili zadatak da udju u pravcu Han pogleda, Han pjeska i Sokoca na komunikaciju Han pjesak-Vlasenica. Po odluci komandanta 285.br.

formirano je devet grupa koji su izvršavali ove zadatke. Ove grupe su borbeno djelovale i uništili su oko 60 četnika, a jedna grupa je ušla u s.Višnjica i zapalila nekoliko kuća. Pri povratku ovih diverzantskih vodova sa prostora Žepe, na prostoru Srebrenice i dalje je radjeno na podizanju nivoa borbene gotovosti, a posebno u pravcu Zelenog Jadra. Nakon dobijanju podataka o pristizanju nekoliko autobusa četnika u Zeleni Jadarski iz pravca Kragljivode, od načelnika SJB Srebrenica Hakije Meholjića, traženo je da stavi na raspolaganje pripadnike SJB, tako da su i oni bili uključeni u odbranu slobodne teritorije. Četnici su izvršili pješadijski napad na rejon Ljubisavica i taj napad je uspešno odbijen. Komandant 282.br. Dudić Ibro, je neprestano bio na terenu, odakle je izvještavao o stanju na tim područjima.

Dva do tri dana prije povlačenja svih jedinica, poslije podne, izvještena je komanda 28.dKOV da je linija odbrane probijena i zatražena je pomoć. Pojačanje mu je upućeno iz sastava diverzantsko izvidjačke čete, negdje oko 15 ljudi, u rejon proboka. Isti komandant je tražio da mu se odobri povlačenje ljudstva sa desne strane krila, odnosno sa Visova i iz zahvata komunikacija Zeleni Jadarski Srebrenica, sa obrazloženjem da će doći u okruženje. To Bećirović nije dozvolio i taj dio linije odbrane se povukao u noćnim satima, navodno, bez odobrenja. Karakteristično je da su u tom napadu četnici sa jednim tenkom došli u neposrednu blizinu osmatračnice UNPROFOR-a i da su je gadjali, na što se UNPROFOR povukao sa osmatračnice, a u njihovom povlačenju ranjen je jedan pripadnik holandskog bataljona, koji je kasnije podlegao, a naša strana je optužena da je ona ubila tog vojnika.

Taj dan četnici su napredovali prema Srebrenici. Civilno stanovništvo iz kamp naselja Slapovići i drugih naselja se povuklo u pravcu Srebrenice i Potočara. U toku noći izvršena je konsolidaciju snaga i odlučeno da se ujutru napadnu četnici u rejonu Bojne, iznad Pusolita, na njihovim novodostignutim linijama. Ujutro rano, je izveden taj kontranapad, gdje su četnici potisnuti na lijevom krilu na prethodne pozicije, a na desnom krilu zbog unakrsnog dejstva dva tenka i više ranjenih, napad je zaustavljen jer desno krilo nije moglo da drži tempo napada kao lijevo krilo. U tom napadu je ubijeno više desetina četnika, a naši gubici su nepoznati, ali se pretpostavlja da nisu bili veliki. U ovom našem napadu učestvoalo je oko 600 boraca - dobrovoljaca iz svih jedinica 28.dKOV. Ovim borcima je predsjedništvo opštine obećalo da će ih nagraditi u brašnu, a bila je obećana novčana nagrada i za uništeni tenk.

Teže naoružanje, koje nije bilo predato UNPROFOR-u, je bilo u upotrebi u vrijeme borbi. Jedan brdski top je ostao na polješaju, ali je

gadjao iz lansera "crvena strijela" i nakon što je morao da se povuče, bacio je taj-lanser, sa tri raketu u neki potok. Pjesmačko pucanje koje je bilo kod UNPROFOR-a, i tuzetom i rukom u funkciju.

Zajedno sa predstavnicima civilne vlasti, izvršene su pripreme za ukopavanje ljudi na novoj liniji, a izvršene su pripreme za smjenu. Medutim, u toku popodneva, vojnici su se samostalno povlačili prema gradu, tako da su četnici prilikom izvlačenja tijela svojih poginulih, ponovo došli na položaje na kojima su bili prethodni dan. Ponovo su u toku noći, 10/11.07.1995.g. pokušali konsolidovati snaga radi izvršenje novog kontranapada, sa namjerom ubacivanjem ljudstva u pozadinu i dejstva po prednjoj liniji i pozadini istovremeno. Negdje oko ponoći, komandant UNPROFOR-a je tražio sastanak sa komandantom 28.dKov i sa predstavnicima civilne vlasti. Na sastanku su prisustvovali Suljić Osman, predsjednik opštine, Salihović Adem, načelnik opštine, Hasanović Suljo, sekretar za narodnu odbranu; Hamdija Fejzić Bećirović Ramiz, i tada ih je komandant UNPROFOR-a obavjestio da je četnicima dat ultimatum na koji su trebali da se izjasne do šest sati ujutro, kojim se od četnika tražilo povlačenje na pozicije prije osvajanja osmatračnice UNPROFOR-a na Zelenom Jadru, te ukoliko odobiju ili se ne izjasne o ultimatumu, uslijediće jaki vazdušni udari, u kome će učestvovati oko 100 aviona. Zona od Zelenog Jadra do novog položaja naših jedinica smatraće se mrtvom zonom, na kojoj zoni će se gadjati sve što se kreće. Poslije ovog saopštenja, i uz konsultacije sa dijelom komande divizije kojeg je imao na okupu, te dio komandanata brigada, odlučeno je da se odloži planirani kontranapad, kako ne bi došli u situaciju da budu izloženi napadu avijacije. Odluka je promjenjena u tom smislu da jedinice ostanu na dostignutim linijama u cilju sprečavanja daljeg napredovanja agresora, a da nakon djeleovanja avijacije, jedinice udju u čišćenje terena. Nešto poslije šest sati ujutro, došli su u zgradu Pošte gdje je bio komandant 28.dKov, dva britanska oficira, koji su tražili da im se daju ciljevi radi angažovanja aviona, jer se četnici nisu izjasnili oko ultimatuma. Pomočnik za obaveštajne poslove Salihović Ekrem, koji se sada nalazi u komandi divizije u Tuzli, je bio određen za vodjenje ovih oficira na teren. Iсти su imali mogućnost da vide ciljeve, tenkove i dr. u zoni zabrane.

Javljeno je da je napadnuta linija odbrane na trigonometru Koštur, kao i da je uočeno kretanje četnika na relaciji Zeleni Jadar-Slapovići. Vrlo brzo, navodno bez odobrenja komandanta 29.dKov, i uz slabo pružanje otpora, jedinice su se povukle na rezervne položaje u rejon Buće.

Na pravcu Jadars-Srebrenica četnici su počeli paliti kuće u naselju Pusmilić, zatim je primjećena veća grupa četnika koja je pokušala ući u sam grad, u predgradje Učina bašća, koji upad je spriječen.

Direktor bolnice je tražio da se izvrši evakuacija bolnice i ranjenika. Negdje oko 12 sati komandant je obavješten da je predstavnik MSF obezbjedio evakuaciju ranjenika u krug UNPROFOR-a. Ubrzo iza toga, od strane dr. Pilava Ilijaz, koji se nalazi na slobodnoj teritoriji, ponovo je komandant obavješten da UNPROFOR neće da primi ranjenike u kamp, te je od njega traženo da odu zajedno u kamp UNPROFOR-a u Srebrenici u Vezionici, i pokušaju obezbjediti prijem ranjenika. Po dolasku u kamp, komandant kampa ih je obavjestio da je primio ranjenike u kamp, ali da ih, u namjeru prebaciti u kamp u Potocarima.

S obzirom da su četnici već tada bili prodrili u Zaboljinu, predgradje Srebrenice, prethodne noći, narod je provalio u sve magacine u gradu, pokupio sve zalihe hrane, i u panici se kretao prema Potocarima, gdje su ih upućivali i vojnici UNPROFOR-a, pod izgovorom da i oni imaju namjeru da se prebace u Potocare. Četnici su 11.07.1995.g., oko 13:00, gadjali punkt UNPROFOR-a u Vezionici, gdje se okupilo nekoliko hiljada ljudi, uključujući životinje od nadgurnarodnih snara, i usklopili da

U toku svih ovih zbijanja, više puta se dogodjalo da četnici zarobe pripadnike holandskog bataljona sa svom vojnjicom tehnikom i dovode ih na njihovu stranu. Dva njihova transporteru su gadjana od strane četnika u rejonu Bojne, jedan transporter je gadjan u unutrašnjosti teritorije u rejonu Dodilovca, a da na to nije bilo adekvatnog odgovora od strane UNPROFOR-a. Snage holanskog bataljona su se držale potpuno pasivno, dio njihovih stacioniranih i patrolnih jedinica se predao četnicima, a većina se nalazila u vojnoj bazi u Potočarima.

Skoro svu civilnu stanovništvo iz grada i obližnjih sela, dana 11.07.1995.g. je oko 15 sati krenulo prema glavnoj vojnoj bazi UNPROFOR-a u Potočarima, tako da se do 20,00 sati tog dana okupilo oko 20.000 izbjeglog stanovništva u logoru i ispred logora UNPROFOR-a u Potočarima, na ulicama, kanalima pored puta i u dvije skoro potpuno uništene fabrike. Četnici su bili udaljeni samo 200-300 metara vazdušne linije od izbjeglog stanovništva. Niko od predstavnika holanskog bataljona nije se tada obraćao izbjeglom stanovništvu. Negdje oko 21.15 sati, preko razгласa, pozvan je Mandžić Nesib u komandu holanskog bataljona, gdje je upoznat od strane komandanta holanskog bataljona i njegovog zamjenika da je već zarobljeno preko 30 holandskih vojnika i oficira sa cijelokupnom opremom, te da je četnički general Mladić zaprijetio da će zarobljene holanske vojnike odmah pobiti, ako se na nebu bude pojavio i jedan avion snaga NATO pakta, te da će narediti otvaranje vatre po izbjeglog stanovništvu, uz uništenje vojne baze UNPROFOR-a u Potočarima. I pored toga što nije bio zvanični predstavnik civilnog stanovništva, oko 22,15 sati Mandžić Nesib, uz pratnju komandanta holanskog bataljona i oficira za vezu dolaze u Bratunac, na pregovore, kojima i ime četničke strane prisustvuju: četnički general Mladić, Ljubisav Simić, predsjednik "srpske" opštine Bratunac, Miroslav Deronjić, predsjednik terorističke organizacije SDS u Bratuncu, te još nekoliko drugih lica. Četnicima je predloženo da se odobri bezbjedno evakuiranje civilnog stanovništva uz pratnju UNPROFOR-a do slobodne teritorije.

NASTAVITI OPIS PREGOVORA.....

Komanda divizije se nalazila u rejonu starog grada i lovačkom domu, i taj zadnji dan, 11.07.1995.g., bilo je nemoguće prći tom objektu jer je bio pod stalnom vatrom četnika. Po izlasku tenka na prostor sa kojeg se vidi objekat doma, ljudstvo je napustilo objekat lovačkog doma, te nisu, samoinicijativno, a ni po naredjenu VD komandanta, zapalili i uništili objekat odnosno dokumentaciju divizije. Cijelokupna dokumentacija divizije je vjerovatno pala u ruke četnika.

Negdje oko 14,00 sati je komandant 28. dKov napustio kamp UNPROFOR-a, a tada je i upoznat da je avijacija NATO krenula u borbeno djelovanje oko Srebrenice.

U to vrijeme već nije bilo rukovodstva opštine u zgradi Pošte (gdje su inače bili), te nije bilo nikoga od radio amatera, odnosno vojnika koji su dužili paket vezu, jer su svi već krenuli u pravcu sela Kutlić.

Manje grupe boraca su posjedale liniju odbrane u Srebrenici, tako da je načelnik operativnog odsjeka u diviziji Salihović Šemso i njegov referent Salihović Midhata, sa jednom grupom vojnika od oko dvadesetak, držao liniju na Bojni, ali su se morali povući, pa su posjeli brdo iznad pošte i skladu sa mogućnostima su usporavali dejstvo i napredovanje neprijateljske pješadije.

Vec sa početkom napada na Srebrenicu, civilno stanovništvo se povlačilo prema kampu UNPROFOR-a koji se nalazio u Veznici u Srebrenici, a tonda je prebacivan, kamionima, transporterima UN i na drugi način do kampa u Potočarima.

**BORAVAK U POTOČARIMA
PREGOVARANJE SA CETNICIMA**

POGIBIJE CIVILA

IMENA KOMANDANATA BRIGADA I DR. : 280.- major Mandžić Idriza Ibrahim,
281.- major Tursunović Salke Zulfo; 282.- major Dudić Huseina Ibro;
283. načelnik štaba kapetan Džanović Behajia Hazim; 284.- major Sabić
Velije Veiz, samostalni brdski bataljon Srebrenica Golić Atifa Ejub.

Načelnik opštine se privremeno smjestio u zaseoku Borković i sa njim je bio paket veze i amaterska radio stanica, sa poslužiocima.

Komandant 281.br.Tursumović Zulfo, je izvjestio načelnika opštine i VD komandanta da se linije te brigade uspješno drže, da je 283.br. napustila položaj na Bućju i da je on to preuzeo, da je u borbama u selu Bućju poginuo komandir IDV Nalić, po nadimku "Pupo", ali da su četnici zaustavljeni.

Edugo poslije toga, nakon što se narod evakuisao iz Sučeske, komandant i dobar dio vojnika iz 281.br. su se povukli u pravcu sela Šušnjari. Tu je već bio komandant 282.br. Dudić Ibro, a u kući Mustafić Sidika, nalazili su se komandanti 280.br., 284.br. i načelnik SJB. U tu kuću su još pristigli načelnik opštine i predsjednik opštine, vršilac dužnosti komandanta 28.dKoV, a tu je bio i načelnik štaba 283.br., predstavnik brdskog bataljona po nadimku "Kezo", i tu je, u noći izmedju 11. i 12.07.1995.g. donijeta odluka o proboru prema Tuzli.

Po naredjenju VD komandanta vezisti su izašli na jedno brdo i pokušavali da uspostave vezu sa komandom korpusa, a ostali su nastavili dogovore oko određivanja način kretanja redoslijeda jedinica, način obezbjedjenja, izvidjanja i zatelja kolone koja bi išla prema Tuzli. Naredjeno je da ide svo civilno stanovništvo koje se tu zateklo, s tim što su samostalno odlučivali da li ćeći sa vojskom ili teći prema UNPROFOR-u.

Naredjeno je komandantima da postroje jedinice i formiraju kolonu, To je sve bilo u noći izmedju 11./12.07.1995.g.

Uspostavljena je paket veza sa načelnikom štaba 2. korpusa, kojem je saopšteno kakva je situacija u Srebrenici i da je Srebrenica faktički pala, a da jedinice 28.dKoV imaju namjeru krenuti prema Tuzli. Načelnik štaba ih je upozorio kakav rizik preuzimaju na sebe, na što mu je odgovorenno da nemaju drugog izbora. Tražio je da mu se da pravac kretanja, te mu je odgovorenno da će se jedinice kretati u pravcu Bajkovice.

Dana 12.07.1995.g., u hotelu "Fontana" u Bratuncu, kao delegacija civilnog stanovništva smještenog u kampu UNPROFOR-a u Potočarima, na razgovore sa Ratkom Mladicem su došli: OSMANOVIĆ CAMILA, NUHANOVIĆ IBRO i MANDŽIĆ NESIB.

Prilikom formiranja kolone i kretanja nije utvrđivano brojno stanje kolone koja je krenula to veče, ali po nekim procjenama u koloni je bilo izmedju 10.000 i 15.000 ljudi, medju kojima je bilo oko 6.000 naoružanih boraca, ne računajući borce iz Žepa. U koloni nije bilo puno žena i djece. Moguće da je bilo desetak žena. Prilikom kretanja kolone, komandanti su dobili instrukcije, a medju tim instrukcijama je, navodno, bilo i da se mrtvi borci ostavljaju, a da se ranjenici moraju nositi.

Po formaciji, na čelu kolone je bila 284.br., jer je najbolje poznavala teren, a iza nje je išla 280.br., u čijem sastavu je išao i VD komandant, dok je na začelju bio brdski bataljon

Kolona se uputila sa Buljima prema Kamenici. Odmah na početku je bilo problema sa kolonom, jer je došlo do neke panike (navodno su se ljudi uspaničili jer im se nešto prikazivalo). Prvi odmor kolone je naredjen ujutro oko 10 sati. Za to vrijeme je dio kolone već bio prošao četničku liniju. Po pristizanju u rejon odmora, dolazili su različiti izvještaje, da ima ranjenih, poginulih, da ima onih koji su izašli iz kolone i išli bočno. Sve te informacije su unosile paniku među prisutnim koji su bili na odmoru. Nakon prikupljanja ranjenika, petnaestak, oko 16 sati naredjen je pokret iz tog rejona. Tu je već konstatovano da kolona nije više jedinstvena.

U toku tog odmora, došlo je do sukoba između VD komandanta 28.dKov i komandanta 282.br. Dudić Ibre, koji ga je optužio, u prisustvu komandanta 281.br. Tursunović Zulfe, da priprema njegovo ubistvo, te mu je zaprijetio, ako se njemu nešto desí da je zadužio deset ljudi, od kojih će barem jedan doći na slobodnu teritoriju, da ga ubije.

Nakon što je kolona prešla tri do četiri kilometra od mesta odmora, po njoj je bila otvorena vatrica. Ljudi je uhvatila panika, bježali su naprijed, nazad, po stranama, i vatrica je trajala oko desetak minuta po jednom dijelu kolone, a vatrica je prenošena duž cijele kolone. Na čelu i začelju kolone je bilo poginulih i ranjenih. Ukažana je pomoć ranjenicima i tu ih je uhvatila noć. Kako je kolona bila prekinuta, niko nije znao kako dalje ići naprijed.

Iz rejona gdje su se odmarali čula se pješadijska pučnjava. Izvidjači su bili već u rejonu Djuguma, na asvaltu i utvrđili su da se put može preći. Naredjeno je da se put predje u propustu, ispod asvalta. To naredjenje nije ispoštovano, nego se prelazilo preko asvalta. Kad su prešli asvalt, prešli su preko rijeke Jadar i uputili se prema Cerskoj i Udrču. Negdje po svetu, po izlasku iz kotline, čula se jaku pješadijsku paljbu i iz PAM-ova, iza ledja prvog dijela kolone, jer su na asvalt došli transporteri četnika koji su prekinuli kolonu i otvarali paljbu po jednoj i drugoj strani kolone. Interesantno je da je prelazak preko asvalta bio tako organizovan da je prvo prelazila vojska sa naoružanjem, a ostajali su prije asvalta ljudi bez naoružanja. Dio ovog ljudstva je uspio da se, nakon nekoliko dana putovanja, probije u pravcu Žepa. U rejonu Drča je bio planiran odmor, tako da su tamo zastali da prihvate ostatak kolone. Po procjenama VD komandanta 28.dKov tu je došlo oko polovinu lica koja su krenula u proboj. Na to mjesto nije stigao komandat 282.br. sa većinom svog ljudstva. Po pristizanju manjih grupa pristizale su i razne informacije o stanju na začelju kolone, od toga da su ih opkolili četnici još na odmorištu, da su četnici ulazili u kolonu i odvodili razne grupe na stranu, da je bilo mnogo pobijenih. Bilo je informacija da su neki ljudi išli na pregovore sa četnicima, ali ta informacija nije mogla da se provjeri. U dogovoru sa komandantima koji su bili sa VD Komandantom 28.dKov, odlučeno je da se vrate na rejon asvalta da se pokuša izvući iz okruženja veća grupa naših boraca koja se tu nalazi. Oko 14 sati dobili su informaciju da su se četnici povukli od asvalta i da je veća grupa naših boraca presla asvalt, te da se kreću u pravcu Drča. Nakon toga je promjena odluka i na Drču je ostavljen brdski bataljon i IDC, sa dvadeset boraca iz 284.br. koji poznavaju taj teren, sa zadatkom da izvrše prikupljanje pristiglog ljudstva u rejon Drča te da se u večernim satima vrate i pokušaju izvući i preostali dio kolone. Oko 16 sati kolona sa VD komandantom 28.dKov je krenula iz Drča u pravcu sela Glode. Na tom dijelu puta nisu imali nikakvin poteskoča u kretanju. Po izlasku izvidjaca na Glodansko brdo, utvrđeno je da je to brdo posjednuto od strane četnika, radi čega su obilaznicom koju su vodići znali, obišli to brdo. Nakon svetu ponovo su napravili odmor. Negdje u popodnevnim satima, stigao je i bataljon sa začelja sa informacijom da su pokušali izaći na asvalt radi izvlačenja ljudstva, ali da tamo nisu pronašli dio kolone koja je ostala, tako da su se vratili prema glavnini kolone. U popodnevnim satima krenula su u pravcu sela Ljubišta, a pružajući se

01854539

Komandant 28.dKov odlučio da u sastav 284.br. uključi i brdski bataljon. Nakon prolaska sela Ljiplje, našli su na zasjedu, gdje su prihvatili borbu, razbili zasjedu i zarobili jednog četničkog starješinu.

Prešli su asfalt u pravcu Snagova bez posebnih problema, ali kada je našlo začelje, došlo je neko četničko vozilo iz kojeg je pucano po koloni, pa je obezbjedjenje uništilo to vozilo. U Križevačkim njivama su zaustavili kolonu radi odmora, a otišlo se na bataljonsko izvidjanje. Negdje oko 12 sati, 15.07.1995.g. došla je informacija da je ranjen komandant 284.br. i komandant bataljona Golić Ejub, uz izraženu sumnju da će Golić preživjeti.

Napravili su liniju prema Baljkovici, a kasnije je krenula i glavnina dijela kolone. Tu veće je otpočela borba radi probroja prema slobodnoj teritoriji. U tim borbama su uništili odnosno zarobili tri tenka, jedan tenk su uništili ujutro kada se kretao prema Baljkovici, uništili su dva kamiona i jednu pragu, a jednu pragu su zarobili. Pošto je pala noć obustavili su borbe, da bi ih ujutro nastavili. Istovremeno sa ovim napadom, iz pravca slobodne teritorije je krenuo napad koji je vodio komandant Naser Orić, ali oni nisu taj dan mogli da probiju liniju odbrane četnika. To jutro su i oni ponovno napali na liniju iz pravca Nezuka i u sadejstvu sa drugim snagama, uspjeli su se spojiti negdje oko 12 sati, kada je došlo do susreta sa Naserom. Preko te linije su se naše snage izvlačile više dana, pa i u manjim grupama, a četnici su uspostavili raniju liniju već nakon dva dana.

Navodno, o svim problemima koji su bili u Srebrenici prije njenog pada, su upoznavani svi organi i stranke na višem nivou, te komanda Korpusa. Sve informacije su isle preko paket veze koja je bila u komandi, ali komanda 28.dKoV, prema izjavi njihovog VD komandanta, nije dobijala povratne informacije i uputstva o daljem radu.

1D19-0224